

Södertälje kommun

Granskning av arbetet mot hot och våld i
skolan

Building a better
working world

Innehållsförteckning

Sammanfattande bedömning och rekommendationer	1
1. Inledning	3
1.1. Syfte och revisionsfrågor	3
1.2. Ansvariga nämnder/styrelser	3
1.3. Metod	3
1.4. Revisionskriterier	4
2. Styrning och mål inom arbetet mot hot och våld	5
2.1. Det finns en tydlig organisering och ansvarsfördelning inom utbildningskontoret.....	5
2.2. Det finns inga specifika mål eller mått rörande hot och våld i skolan	6
2.3. Utbildningsnämnden har uppsikt över trygghetsarbetet men styr inte arbetet	6
2.4. Det finns ett flertal rutiner och riktlinjer inom kommunen med fokus på trygghet i skolan 8	
2.5. Vår bedömning	9
3. Systematiskt arbetsmiljöarbete	9
3.1. Hot- och våldsproblematiken i det kommunala systematiska arbetsmiljöarbetet	9
3.2. Vår bedömning	11
4. Förekomsten av hot och våld i skolan	11
4.1. Nationell statistik och kartläggning av hot och våld i skolan	11
4.2. Det förekommer både kommunövergripande och skolspecifik kartläggning av förekomsten av hot och våld i skolan	13
4.3. Det förekommer kommunövergripande samverkan och förebyggande arbete inom trygghetsfrågorna	17
4.4. Vår bedömning	18
5. Svar på revisionsfrågor	18
Källförteckning	20
Bilaga 1. Informationsflöde och roller i Elevhälso- och likabehandlingsarbete	1
Bilaga 2. Akuta åtgärder – processkarta	1

Sammanfattande bedömning och rekommendationer

På uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer har EY granskat kommunens arbete mot hot och våld i skolan. Syftet med granskningen är att ge revisorerna underlag att bedöma om utbildningsnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete mot hot och våld i skolan. Vår sammanfattande bedömning är att utbildningsnämnden till stor del säkerställt ett ändamålsenligt arbete.

Vår bedömning är att det finns viss styrning från nämnden i arbetet mot hot och våld i skolan. Det är en aktuell fråga som nämnden följer genom kontinuerliga rapporter från förvaltningen. Det finns inga fastställda mål eller mått inom arbetet mot hot och våld i skolan, varken på kommunövergripande nivå eller på nämndnivå. Säkerhetsarbetet inom kommunen är dock prioriterat och det finns målområden med indirekt bäring på området. De riktlinjer och rutiner som finns på nämndövergripande nivå är interna arbetsmaterial som tagits fram av förvaltningen men är inte antagna av nämnden. Kommunens *Verktyslåda* där riktlinjer, rutiner och material för hanteringen av bland annat våldsfrågor samlas bedömer vi vara ändamålsenlig och omfattande. Vår enda betänklighet är hur välkänd hemsidan är för kommunens rektorer och kuratorer.

Det genomförs regelbundna kontroller och undersökningar för att kartlägga förekomsten av våld och hot inom skolan på respektive skola i samband med framtagandet av *Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkningar*. Bland annat genomförs elevenkäter, sammanställning av kränkingsrapporter och identifiering av otrygga platser på skolan. Verksamhetsutvecklare och verksamhetschef grundskola går igenom samtliga planer, dels för att säkerställa att de finns på plats och att de efterlevs, dels för att ta del av vilka otrygghetsfaktorer som identifierats i skolorna och söka efter övergripande samband och mönster. Dock finns viss risk med att det inte sammanställs rapporter på aggregerad nivå över utmaningar och risker gällande hot och våld. Kunskapen kan bli personbunden och utvecklingen inom skolan svårare att följa över tid.

En stor del av det förebyggande arbetet sker på skolorna och utgår från kartläggningarna som tas fram. Arbetet utgår från skolans förutsättningar vilket är fördelaktigt. Det förebyggande arbetet omhändertas även på ett kommunövergripande plan genom bland annat olika samverkanskonstellationer. Majoriteten av samverkan och det förebyggande arbetet syftar till att öka informationsflödet, dock noterar vi att det operativa arbetet inte får lika mycket uppmärksamhet.

Vår bedömning är att hot- och våldsproblematiken hanteras ändamålsenligt inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet. Det finns verksamhetssystem, årliga utredningar och riskbedömningar som säkerställer att hot- och våldsproblematiken inkluderas i arbetsmiljöarbetet.

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderar vi utbildningsnämnden:

- ▶ Undersök vilka rutiner och riktlinjer som nämnden kan fastställa istället för förvaltningen med intentionen att öka styrkraften i dokumenten
- ▶ Säkerställ att kommunens *Verktyslåda* samt *Riktlinje för polisanmälan och anmälan till socialtjänst* är välkänd och tillämpas av rektorer och kuratorer inom trygghetsarbetet

Building a better
working world

- ▶ Undersök möjligheten att aggregera informationen i samtliga skolors *Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkningar* till kommunövergripande nivå med syftet att identifiera gemensamma trender och mönster
- ▶ För att ytterligare stärka det förebyggande arbetet kan nämnden gynnas av att undersöka hur en mer operativ samverkan kan utformas inom ramen för hot och våld i skolan

1. Inledning

Det finns rapporter och studier som undersöker förekomsten av hot och våld inom skolan, både mellan elever och riktat mot lärare. I rapporten *"Håll käften kärring"* framgår att 37 procent av lärare inom grundskolan upplever att hot och våld är ett ganska eller mycket stort problem på skolan där de jobbar. I rapporten *"När tryggheten brister"* framgår att ca en fjärdedel av lärare inom högstadiet upplever att hot och våld är ett ganska eller mycket stort problem på skolan medan 15 procent av lärarna i gymnasieskolan och 5 procent av lärarna inom vuxenutbildningen svarar detta. Det finns även studier som uppger att trygghet och studiero är en förutsättning för elevers lärande. Enligt Skolenkäten upplever flertalet elever att de känner sig trygga i skolan. Dock har den upplevda tryggheten minskat över tid. Det framgår att en bidragande faktor till varför elevernas otrygghet ökar i skolan är rädsla för andra elever samt att lärarna inte reagerar vid kränkande behandling.

Inom ramen för granskningen ska två perspektiv beaktas, hot och våld mellan elever samt mot lärare. Det finns lagstiftningar som syftar till att värna om båda parter intressen. Barnkonventionen och skollagen främjar elevernas intresse och arbetsmiljölagen syftar till att främja en god arbetsmiljö för anställda.

Revisorerna har i sin riskanalys för 2022 identifierat arbetet mot hot och våld i skolan som ett angeläget område för fördjupning och beslutat att genomföra en granskning.

1.1. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att ge revisorerna underlag att bedöma om utbildningsnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete mot hot och våld i skolan.

Följande revisionsfrågor besvaras i granskningen:

- ▶ Finns ändamålsenliga och uppdaterade riktlinjer för hur hot och våld ska hanteras i skolan (inklusive polisanmälan)? Följs efterlevnaden upp?
- ▶ Finns tillräcklig styrning, i form av mål och mått, från nämnden i arbetet mot våld och hot i skolan?
- ▶ Är det förebyggande arbetet mot hot och våld i skolan tillräckligt?
- ▶ Hanteras hot- och våldsproblematiken i det systematiska arbetsmiljöarbetet?
- ▶ Genomförs regelbundna kontroller och undersökningar för att kartlägga förekomsten av våld och hot inom skolan?

1.2. Ansvariga nämnder/styrelser

Granskningen omfattar utbildningsnämnden och kommunstyrelsen.

1.3. Metod

Granskningen baseras på djupgående intervjuer med nyckelpersoner, forskning samt inhämtande, analys och bedömning av styrdokument. Intervjuer genomfördes med bland annat personal inom elevhälsan, inom utbildningskontoret och vid ett urval av skolor:

- ▶ Wasaskolan
- ▶ Hölöskolan
- ▶ Pershagenskolan

Granskningen utgår även från nationella undersökningar och rapporter rörande hot och våld i skolan. Hänvisning till dessa sker i löpande text.

1.4. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som används i granskningen för analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterier kan hämtas ifrån lagar och förarbeten eller interna regelverk, policyer och fullmäktigebeslut. I denna granskning utgörs de huvudsakliga revisionskriterierna av:

▶ **Barnkonventionen**

Barnkonventionen blev svensk lag 2020 och innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. I konventionen framgår att ”konventionsstaterna ska erkänna varje barns rätt att åtnjuta social trygghet och ska vidta nödvändiga åtgärder för att till fullo förverkliga denna rätt i enlighet med nationell lagstiftning”.

▶ **Skollagen**

Skolverksamhetens ansvar för arbetet mot hot och våld i skolan framgår särskilt av skollagens 5, 6 och 8 kap. Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. All utbildning ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

▶ **Arbetsmiljölagen**

Arbetsmiljölagen (1977:1160) syftar till att främja en god arbetsmiljö. Arbetsgivaren ska systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller föreskrivna krav på en god arbetsmiljö.

▶ **Arbetsmiljöverkets föreskrifter**

Arbetsmiljöverkets föreskrift om våld och hot i arbetsmiljön (AFS 1993:2) fastställer att arbetsgivaren skall utreda risker för våld eller hot om våld som kan finnas i arbetet samt vidta åtgärder. Det skall finnas särskilda säkerhetsrutiner som ska hållas aktuella och följas upp löpande. Arbetstagarna ska få tillräcklig utbildning och information för att kunna utföra arbetet på ett säkert sätt. Arbetsgivaren ska arbeta förebyggande mot risken för våld och hot om våld. Tillbud och händelser med våld eller hot om våld skall dokumenteras och utredas. Arbetsgivaren ska även ha rutiner för hur arbetstagare ska få stöd när denne utsatts för våld eller hot.

▶ **Övriga av fullmäktige beslutade styrdokument**

Av fullmäktige beslutade styrdokument kommer redogöras för löpande i rapporten.

Revisionskriterierna hänvisas löpande till i texten.

2. Styrning och mål inom arbetet mot hot och våld

2.1. Det finns en tydlig organisering och ansvarsfördelning inom utbildningskontoret

Utbildningsnämnden ansvarar för den pedagogiska verksamheten för barn och ungdom. Utbildningskontoret har följande organisering:

Bild hämtad från utbildningsnämndens verksamhetsplan 2022

Inom utbildningskontoret finns bland annat en utbildningsdirektör och tre verksamhetschefer, en per verksamhetsområde. I Södertälje kommun finns 4 gymnasieskolor, 18 grundskolor och 58 förskolor.

Inom utbildningskontorets enhet för Strategi och verksamhetsstöd finns en funktion, en verksamhetsutvecklare, som arbetar förebyggande och främjande mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Verksamhetsutvecklaren stöttar rektorer och lärare i deras arbete med frågorna. Den strategiska rollen ansvarar även för *Verktogsådan*, se avsnitt 2.5. Verksamhetsutvecklaren anordnar utbildningstillfällen två gånger per termin inom området där representanter från skolorna bjuds in.

Inom respektive skola finns en rektor och kurator, det ska även finnas en elevhälsa, likabehandlingsgrupp och arbetslag, se organisationsschema i bilaga 1.

- ▶ **Elevhälsan** – arbetar hälsofrämjande och förebyggande samt stödjer elevens utveckling mot utbildningens mål. Rektorn ansvarar för skolans elevhälsoarbete.
- ▶ **Likabehandlingsgruppen** – består av representanter från skolans ledning, arbetslag/program samt kurator. Gruppen ska kontinuerligt uppdatera samt samordna verksamhetens arbete mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Gruppen tar emot anmälningar om kränkings-/diskrimineringsärenden med syftet att identifiera mönster utifrån vilka de kan planera det övergripande arbetet.
- ▶ **Arbetslag** – kartlägger, analyserar, tar fram åtgärder, följer upp och utvärderar framtagna åtgärder och aktiviteter i arbetsdokument samt följer verksamhetens elevhälsoplan.

2.2. Det finns inga specifika mål eller mått rörande hot och våld i skolan

I *Mål och budget 2022–2024*, antagen av fullmäktige den 29 november 2021, fastställs kommunfullmäktiges övergripande mål för kommunen. Inget av de övergripande målen har direkt bäring på trygghet- och säkerhetsarbetet i skolan:

	Målområde	KF-mål
Kommun- övergripande mål	Kunskaps- kommunen Södertälje	• Resultaten i förskolan, skolan och vuxen- utbildningen ska förbättras
	Södertäljes medborgare	• Medborgarna har inflytande och är delaktiga • Medborgarna har goda livsvillkor • Medborgarna får en god service, och hög till- gänglighet
	Attraktiva Södertälje	• Södertälje är en attraktiv kommun att bo i, att driva företag i och är en plats som attraherar studenter och besökare
	Ekologiskt håll- bara kommunen Södertälje	• Södertälje kommun minskar sina utsläpp och sin miljöbelastning och ger förutsättningar till med- borgare och företag att kunna leva hållbart
Mål för att säkerställa resurser till kommun- övergripande mål	God ekonomi och effektiv organisation	• Södertälje kommun har en god ekonomisk hus- hållning
	Attraktiv arbetsgivare	• Södertälje kommun kan, genom att vara en arbetsgivare som kännetecknas av god arbets- miljö, jämställdhet och likvärdighet, rekrytera och behålla medarbetare med rätt kompetens.

Bild tagen från *Mål och budget 2022–2024*

Nämnderna ska förhålla sig till de övergripande målen i sina verksamhetsplaner genom att förtydliga och konkretisera målen inom ramen för sitt specifika uppdrag. Vi har tagit del av kommunstyrelsens *Verksamhetsplan 2022*, fastställd den 17 januari 2022, där det inte finns direkt fokus på arbetet mot hot och våld i skolan, utan endast övergripande skrivningar om att främja tryggheten i kommunen.

I *Utbildningsnämndens verksamhetsplan 2022*, fastställd den 1 december 2021, framgår övergripande skrivningar om trygghet och studiero i skolan men inga resultatindikatorer eller tydliga mål inom arbetet.

2.3. Utbildningsnämnden har uppsikt över trygghetsarbetet men styr inte arbetet

För att granska hur utbildningsnämnden styr och följer upp trygghetsarbetet i skolan har vi tagit del av nämndens protokoll under 2021 och början av 2022. I tabellen nedan redovisas ärenden inom trygghetsområdet där nämnden antingen fattat beslut eller fått information.

Protokollgranskning utbildningsnämnden 2021 - 2022	
Typ av ärende	Beskrivning
	2021-01-28
Säkerhetsläget på förskolor och skolor	Muntlig information. Enligt intervju personer presenteras information av lokalstrateg med specifikt uppdrag

	gällande säkerhetsfrågor. Informationen anges beröra larm, skadegörelse eller brandrelaterade incidenter.
Redovisning av antalet anmälningar till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet	Från 2019-11-25 till och med 2021-01-12 inkom totalt 36 anmälningar till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet avseende Södertälje kommuns kommunala förskolor och skolor, 15 anmälningar berör kränkande behandling. Antalet anmälningar i ovan redovisade period är lägre än antalet anmälningar under föregående period då det inkom totalt 63 anmälningar. Nämnden godkänner redovisningen.
2021-03-11	
Resultat av elev- och brukarenkät 2020	Nämnden godkänner redovisningen. Utfallet av enkäten redovisas mer ingående i avsnitt 3.2.
2021-04-29	
Information om trygghetsskapande insatser för att förebygga kriminalitet	Muntlig information.
2021-05-27	
Arbetet mot diskriminering	Muntlig information.
2021-08-10	
Redovisning av antalet anmälningar till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet	Från 2021-01-12 till och med 2021-06-30 inkom totalt 18 anmälningar till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet avseende Södertälje kommuns kommunala förskolor och skolor varav 4 berörde kränkande behandling. Nämnden godkänner redovisningen.
2021-10-07	
Säkerhetsläget inom förskolor och skolor	Muntlig information.
2021-12-09	
PAX – samverkan mellan kommunkoncernen och polis för ökad trygghet och social hållbarhet i Södertälje kommun	Muntlig information.
Utbildningsnämndens verksamhetsbesök 2022 samt dialoger med elevråd	Under kalenderåret planerar nämnden 6 verksamhetsbesök. Ytterligare tre dialoger planeras med elevråd.
2022-01-27	
Säkerhetsläget inom förskolor och skolor	Muntlig information.
Redovisning av antalet anmälningar till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet	Från 2021-07-01 till och med 2021-12-31 inkom totalt anmälningar till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet avseende Södertälje kommuns kommunala förskolor och skolor varav 1 berörde kränkande behandling. Nämnden godkänner redovisningen.

Det framgår av intervjujuperson att punkten ”Uppföljning enheter, bedömning av resultat-kvalitet-arbetsro-ekonomi, muntlig information” innefattar uppföljning av resultatindikatorer gällande Trygghet och studiero som tas upp regelbundet.

Protokollgranskningen syftar till att tydliggöra hur aktivt nämnden styr och håller sig informerad om arbetet mot hot och våld i skolan samt om nämnden har tillräcklig uppsikt över arbetet. Vi noterar att nämnden får information om säkerhetsläget inom skolverksamheten men det fattas inga beslut.

2.4. Det finns ett flertal rutiner och riktlinjer inom kommunen med fokus på trygghet i skolan

Det finns ett antal riktlinjer och rutiner inom arbetet mot hot och våld i skolan. Vi har tagit del av kommunens hemsida *Verktygslåda likabehandling* vars syfte är att samla material, rutiner och riktlinjer för arbetet inom skolan. Nedan redogörs för ett urval av riktlinjer och rutiner med direkt bäring på ämnet:

Riktlinjer för en trygg skolmiljö med studiero – Riktlinjen är framtagen av utbildningskontoret och ska tillämpas vid samtliga kommunala skolor i kommunen. Riktlinjen revideras vid förändringar och tydliggör ansvarsfördelningen mellan rektor, lärare och vårdnadshavare. Rektor ansvarar för att upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling samt att den följs upp, utvärderas och revideras varje år. Skolan kan vidta ett antal åtgärder om en elev skapar en otrygg skolmiljö eller stör studiero, exempelvis samtal, utvisning/kvarsittning, skriftlig varning eller omplacering. Samtliga åtgärder ska dokumenteras.

Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling – Varje skola inom kommunen ska ta fram en plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling i enlighet med lagstiftning. Rektorn har det övergripande ansvaret för planen. I planen fastställs ett antal aktiviteter som skolan ska fokusera på under kommande år. Det är sedan arbetslagen som konkretiserar de främjande aktiviteterna i *Arbetslagets dokument*. Planen bygger på en kartläggning över hot och våld som skolan genomför. När skolorna tar fram planerna utgår dessa från en kommunövergripande mall.

Arbetslagets dokument – Samtliga arbetslag ska ta fram Arbetslagets dokument, i dokumentet konkretiserar de främjande aktiviteterna som beslutas om i *Planen mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling*. Dokumentet fokuserar främst på de förebyggande åtgärderna. I dokumentet ska laget även utvärdera föregående års arbete.

Akuta åtgärder – processkarta – På kommunens hemsida för *Verktygslåda likabehandling* finns en processkarta för hanteringen av akuta åtgärder, se bilaga 2. Den illustrerar tre olika scenarion, där eleven blir kränkt av annan elev, när vuxen kränker en elev samt vid akut krissituation med grova kränkningar.

Arbetsmiljöpolicy - Södertälje kommun har en *Arbetsmiljöpolicy*, beslutad av kommunstyrelsen den 2 september 2016, som fastställer att "Södertälje kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare med goda arbetsvillkor". Det systematiska arbetsmiljöarbetet ska bedrivas och följas upp på alla nivåer i organisationen. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för arbetsmiljön. Ansvaret delegeras sedan till stadsdirektör och vidare ner i verksamheten. I policyn framgår att chefer ansvarar för att skapa goda exempel och inspirera till en god arbetsmiljö. Medarbetarna ansvarar för sin egen hälsa genom att exempelvis följa skyddsföreskrifter, påpeka brister eller risker samt agera i enlighet med kommunens krav och förväntningar.

2.4.1. Det finns ingen fastställd rutin för polisanmälan

Enligt svensk lag finns det ingen skyldighet för skolan att göra en polisanmälan. I bestämmelserna om unga lagöverträdare, LUL, står att en brottsutredning enbart får inledas mot en person som är under 12 år om det finns synnerliga skäl. I Brottsbalken 1 kap. 6 § står det att barn under 15 år som begått brott inte får dömas till påföljd. Skolan kan inom ramen

för sina egna ordningsregler bestämma att en polisanmälan ska göras vid till exempel misshandel. Det finns en pågående diskussion om polisanmälningar av unga elever på nationell nivå men inga fastställda riktlinjer.

I *Riktlinjer för trygg skolmiljö med studiero* anges att "skolans utgångspunkt ska vara att det som bedöms vara en brottslig handling i övriga delar av samhället ska behandlas på samma sätt i skolan. Polisanmälan ska göras när misstanke om brott föreligger i eller i anknytning till skolan". Vid intervjuer framgår att kommunen identifierat hanteringen av polisanmälningar inom skolan som ett problem. Den generella inställningen som framkommer i intervjuer är att polisanmälningar alltid ska göras när brott eller misstanke om brott förekommer. Dock anger intervjupersoner att alla ärenden inte anmäls till polisen vilket skapar en felaktig bild av förekomsten av brott inom skolan. Det anges även att polisen i vissa ärenden inte vill ta emot en anmälan då det är skolan som är målsägare istället för den utsatta. Om den utsatta inte står som målsägare ökar risken för att förundersökningen avslutas. Det uppges förekomma en dialog mellan kommunen och polisen i dessa frågor. Under faktakontrollen framkom en *Riktlinje för polisanmälan och anmälan till socialtjänst* som inte identifierats under granskningen. Det insinuerar att riktlinjen inte är välkänd inom organisationen.

2.5. Vår bedömning

Vår bedömning är att det finns viss styrning från nämnden i arbetet mot våld och hot i skolan. Det är en aktuell fråga som nämnden uppvisar intresse för samt uppsikt gentemot genom kontinuerliga rapporter från förvaltningen. Styrningen utgår främst från lagstiftning och beslut fattade inom utbildningskontoret. Verksamhetsutvecklaren säkerställer viss styrning inom arbetet mot hot och våld i skolan då funktionen arbetar med våldsfrågor. Det innebär att frågan omhändertas och att skolorna får stöd och stöttning i sin hantering av våldsproblematiken.

Det finns inga fastställda mål eller mått inom arbetet mot hot och våld i skolan, varken på kommunövergripande nivå eller nämndnivå. Säkerhetsarbetet inom kommunen är dock prioriterat och det finns målområden med indirekt bäring på verksamhetsområdet.

De riktlinjer och rutiner som finns på nämndövergripande nivå är interna arbetsmaterial som tagits fram av förvaltningen, de är inte antagna av nämnden. Kommunens *Verktygslåda* där riktlinjer, rutiner och material för hanteringen av bland annat våldsfrågor samlas bedömer vi vara ändamålsenlig och omfattande. Vår enda betänklighet är hur välkänd hemsidan är för kommunens rektorer och kuratorer. Vid intervjuer med rektorer och kuratorer nämndes inte hemsidan utan den uppmärksammades först vid samtal med verksamhetsutvecklaren. Vid intervjuer anges verksamhetsutvecklaren vara välkänd av skolorna.

Vi noterar att det finns en *Riktlinje för polisanmälan och anmälan till socialtjänst* men bedömer att riktlinjen inte är välkänd och därav inte fungerar som ett stöd för verksamheten.

3. Systematiskt arbetsmiljöarbete

3.1. Hot- och våldsproblematiken i det kommunala systematiska arbetsmiljöarbetet

Södertälje kommun har ett systemstöd för arbetsmiljöarbetet, SMART. I verksamhetssystemet finns mallar för exempelvis avlastningssamtal i samband med Krisstöd, riskbedömning för hot och våld samt rutiner och åtgärdsplaner för hot, våld eller skadegörelse.

Vi har tagit del av Hölöskolans, Wasaskolans och Pershagensskolans SMART-utredning för 2022. SMART-utredningen syftar till att skapa en bild över de viktigaste riskerna som finns i verksamheten. Som en del av riskbedömningen ska följande frågor besvaras (ett urval av frågor med bäring på granskningen redovisas nedan):

Frågor	Hölöskolan	Wasaskolan	Pershagensskolan
Hur stor är risken för att våld mot personal/elever förekommer?	Låg	Ej besvarad	Medel
Hur stor är risken för att hot mot personal förekommer?	Låg	Ej besvarad	Låg
Hur stor är risken för att mobbing, trakasserier eller annan kränkande särbehandling förekommer?	Låg	Medel	Medel (mellan elever)

Södertälje kommun använder systemstödet KIA, kommunernas informationssystem om arbetsmiljö, som är ett webbaserat informationssystem som chefer och medarbetare i kommunen kan använda för att rapportera in olycksfall och tillbud. KIA är en modul inom det övergripande systemstödet SMART. Syftet med systemet är att ge arbetsmiljöansvariga i kommunen en överblick över olyckor och tillbud, för att kunna förebygga risker i arbetsmiljön. När medarbetare i skolorna utsätts för våld eller hot registreras ärendet i KIA. Ärendena aggregeras till kommunövergripande nivå där gruppen K-samverkan diskuterar och analyserar data från KIA regelbundet för att identifiera eventuella mönster och svara upp med eventuella åtgärder för att öka tryggheten för medarbetarna. K-samverkan står för kontorssamverkan och gruppen består av samtliga verksamhetschefer, utbildningsdirektör och fackliga representanter.

I tabellen redovisas ett antal indikatorer som följer upp arbetsmiljöarbetet:

Rubrik	ÅR: 2020	ÅR: 2021
Andel åter i arbete (Adato)	83,63%	83,42%
Sjukfrånvaro total	8,20%	7,30%
Sjukfrånvaro kort	4,50%	3,50%
Andel åtgärdade säkerhetsrisker (SMART)	78,28%	72,14%
Andel åtgärdade arbetsmiljörisker (SMART)	69,68%	60,70%
Antal riskobservationer och tillbud (KIA)	283	345
Antal färd-/olycksfall och arbetssjukdom (KIA)	309	334
Antal anmälda händelser elev	56	238
Antal anmälda händelser förskolebarn	38	254
Nyttjande företagshälsan förebyggande/främjande	56,15%	72,15%
Nyttjande företagshälsan rehabiliterande/efterhjälpande	43,85%	27,85%

Bild hämtad från Årlig uppföljning SAM för 2021

Tabellen visar att antalet riskobservationer och tillbud i KIA har ökat från 2020 till 2021 med 62 ärenden. Andelen åtgärdade säkerhetsrisker och arbetsmiljörisker har minskat sedan 2020. Andelen åtgärdade arbetsmiljörisker ligger på ca 60 procent, vilket är problematiskt och bedöms som relativt låg hanteringsgrad. Under 2021 kan vi se en högre andel anmälda

händelser för elever och förskolebarn vilket kan förklaras av att indikatorerna implementerades under höstterminen 2020 och därav inte är fullständiga för 2020.

Vi har tagit del av K-samverkans uppföljning av arbetsmiljöarbetet där ett antal frågor besvaras. Se tabell nedan:

Fråga	Verksamhetsområde	Svar
Arbetar ni systematiskt med normer, beteende och rutiner för att motverka kränkningar, trakasserier och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund?	Förskola	Delvis
	Grundskolan	Delvis
	Gymnasiet	Delvis
Har ni löpande under årets i samverkansgrupp följt upp arbetsmiljöarbetet?	Förskola	Delvis
	Grundskolan	Delvis
	Gymnasiet	Delvis
Utreds, åtgärdas och följs anmälningar i KIA upp?	Förskola	Delvis
	Grundskolan	Ja
	Gymnasiet	Delvis

Vi noterar att förskolan, grundskolan och gymnasiet delvis arbetar ändamålsenligt inom arbetsmiljöarbetet.

3.2. Vår bedömning

Vår bedömning är att hot- och våldsproblematiken hanteras inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet. Implementeringen av KIA modulen i kommunens verksamhetssystem möjliggör aggregerad uppföljning och överblick av problematiken med hot och våld. I den årliga SMART-utredningen omhändertas även våldsproblematiken inom riskbedömningen. K-samverkans arbete med att hantera och analysera anmälningarna för att identifiera mönster inom arbetsmiljöarbetet bedömer vi vara ändamålsenligt. I K-samverkans uppföljning av arbetsmiljöarbetet noteras dock vissa brister inom verksamheterna som behöver åtgärdas. Samtliga verksamheter bör löpande följa upp arbetsmiljöarbetet och bedriva ett systematiskt arbete med normer, beteende och rutiner för att motverka kränkningar, trakasserier och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund.

4. Förekomsten av hot och våld i skolan

4.1. Nationell statistik och kartläggning av hot och våld i skolan

- ▶ ”Håll käften kärring”

Under 2021 publicerade Lärarförbundet rapporten ”*Håll käften kärring*” som redogör för lärares utsatthet för hot och våld i fritidshem, förskoleklass och grundskolan årskurs 1–6. I rapporten framgår att 37 procent av lärarna svarar att hot och våld är ett ganska eller mycket stort problem på skolan där de jobbar. 86 procent av ombuden svarar att det minst en gång under 2020 hänt att en elev utsatt en lärare för verbalt våld och 7 av 10 lärare svarar att en elev någon gång under 2020 utsatt dem för en hotfull situation. I rapporten tydliggörs även att huvudmannen inte ger skolan det stöd den behöver gällande hot och våld samt att ombuden i undersökningen efterfrågar ökad utbildning, handledning och stöd.

► **När tryggheten brister**

Lärarförbundet har även publicerat rapporten *När tryggheten brister* som undersöker lärares utsatthet för hot och våld inom grundskolans årskurs 7–9, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Ungefär en fjärdedel (27 procent) av lärarna i grundskolans årskurs 7–9 svarar att hot och våld är ett ganska eller mycket stort problem på skolan medan 15 procent av lärarna i gymnasieskolan och 5 procent av lärarna inom vuxenutbildningen svarar detta. Majoriteten av skolorna har rutiner och policys gällande hot och våld. Däremot finns det brister gällande det förebyggande arbetet och hur man hanterar händelser med hot och våld.

► **Tio år av elevers röster**

I Skolinspektionens rapport *Tio år av elevers röster* uppges trygghet och studiero vara en förutsättning för elevernas lärande och utveckling. Enligt Skolenkäten upplever flertalet elever att de känner sig trygga i skolan. Den upplevda tryggheten har dock minskat över tid. Det framgår att en bidragande faktor till varför elevernas otrygghet ökar i skolan är rädsla för andra elever samt att lärarna inte reagerar vid kränkande behandling.

► **BRÅ:s skolundersökning om brott 2019**

Undersökningen syftar till att beskriva utvecklingen av självrapporterad utsatthet för brott och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9 över tid. Resultatet visar att 48 procent av enkätsvararna utsatts för brott under det senaste året. Eleverna uppger att brotten ofta sker i skolan. Oro för brott leder till att elever exempelvis undviker att gå till skolan och att gå ut på kvällstid.

► **Friendsrapporten 2021**

Stiftelsen Friends genomför årligen trygghetsundersökningar på skolor runt om i landet. Av rapporten framgår att andelen barn och unga i årskurs 3–6 som ibland, sällan eller aldrig känner sig trygga i skolan uppgår till 20 procent, och för unga i årskurserna 6–9 uppgår andelen till 15 procent. Det är 33 procent av barnen i årskurs 3–6 och 15 procent av de unga i årskurs 6–9 som upplever att de ibland, oftast eller alltid är oroliga för att bli illa behandlade i skolan. 35 procent av barnen i årskurs 3–6 anser att personalen ibland eller aldrig säger till när de märker att en elev behandlas illa och 44 procent av eleverna i årskurs 6–9.

I rapporten anges att det systematiska trygghetsarbetet måste anpassas till respektive skola utifrån egna kartläggningar. Det finns dock vissa effektiva insatser i det förebyggande arbetet mot mobbning som får genomgående stöd i forskningen:

- Arbetet utgår ifrån skolans unika situation
- Arbetet genomsyrar hela skolans verksamhet

- ▶ Personal (och vårdnadshavare) har ett gemensamt förhållningssätt
- ▶ Arbetet bedrivs inom en tydlig organisation
- ▶ Arbetet genomsyras av delaktighet och inflytande

4.2. Det förekommer både kommunövergripande och skolspecifik kartläggning av förekomsten av hot och våld i skolan

Enligt intervjupersoner inom utbildningskontoret på central nivå upplevs inte hot och våld på skolorna vara vanligt förekommande, även om det förekommer enstaka incidenter. Det anges även att mängden hot och våld varierar mellan skolorna. Mörkertalet kring antalet hot som förekommer inom skolan är troligtvis stort. Intervjupersoner har delad uppfattning kring gentemot vem hot och våld främst är riktat, vissa anger att det främst sker mellan eleverna och vissa anger att rektorerna är särskilt utsatta för hot.

Kommunen har infört ett nytt digitalt system för hanteringen av kränkingsanmälningar. Syftet är att öka insynen för huvudman då anmälningar som registreras i systemet direkt blir synliga för utbildningskontoret. Det nya systemet innebär förändringar i ansvarsfördelningen, tidigare har kuratorer haft huvudansvar för att hantera kränkingsanmälningar men i systemet skickas anmälan direkt till rektor som ansvarar för att ärendet utreds. Vid intervjuer framgår att skolorna har olika rutiner för analys av kränkingsanmälningarna. Vid en skola går rektor och kurator igenom kränkingsanmälningarna varje vecka och vid en annan skola lyfter kuratorn anmälningarna med elevhälsoteamet (EHT). Analyser och kartläggningar av kränkingsanmälningarna uppges ligga till grund för utvecklingsarbete inom skolan samt framtagandet av skolans enskilda plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Antalet kränkingsanmälningar behöver inte nödvändigtvis spegla mängden kränkningar inom en skola, det är först efter en utredning som skolan kan konstatera om kränkning skett eller ej.

Skolorna ansvarar för att kartlägga den egna verksamheten och identifiera risker för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Kartläggningen sker i samband med framtagandet av *Planen mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling*. Verksamhetsutvecklaren på utbildningskontoret tar del av samtliga skolors *Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling* samt *Arbetslagens dokument* för att på övergripande nivå identifiera problemområden inom kommunen. Även verksamhetschef grundskola tar del av planerna och samlar dessa så att alla rektorer inom kommunen får tillgång. Utifrån iakttagelser och analys av planerna anges verksamhetsutvecklaren utforma utbildningstillfällen samt initiera utvecklingsprojekt för att motverka identifierade problem. Ett projekt som bedrivits under verksamhetsåret är "Bråka smartare" som riktades mot yngre elever för att öka deras förmåga att hantera konflikter. De iakttagelser och den analys som verksamhetsutvecklaren gör utifrån skolornas planer sammanställs inte och återspeglas inte till nämnd.

Elevenkäterna används bland annat för att kartlägga hot och våld i skolan på förvaltningsövergripande nivå. Vi har tagit del av rapporten *Elevenkät 2020 för grundskolan och grundsärskolan*, den 2021-02-17, där områdena "Trygghet", "Undervisning" och "Nöjdhet" ingår. Elevenkäterna är en del av kommunens och skolornas systematiska kvalitetsarbete. Skolorna får tillgång till samtliga resultat på enhetsnivå och resultaten ska följas upp. I rapporten framgår att det generellt är en hög andel elever i grundskolan som uppger att de känner sig trygga i skolan. I årskurs 4 till 9, samt i grundsärskolan, uppger över 80 procent av eleverna att de känner sig trygga. Andelen elever som uppger att de känner

sig trygga i skolan är lägre på lågstadiet än på övriga stadier och grundsärskolan. Framförallt årskurs 3 sticker ut, där 69 procent av eleverna uppger att de känner sig trygga i skolan. Enkäterna för årskurs 1-3 och 4-9 skiljer sig vilket till viss del försvårar jämförelser, årskurs 1-3 svarar på enkäten utifrån en tregradig skala och årskurs 4-9 har en fyrgradig skala.

Nedan följer en redogörelse för hot- och våldsproblematiken på de tre skolorna som revisorerna identifierade i sin risk- och väsentlighetsanalys. Redogörelsen utgår från uttalanden vid intervjuer, granskning av skolornas planer mot diskriminering, trakasserier och kränkningar samt övrig dokumentation.

► **Wasaskolan**

Vid intervju anges det förekomma hot- och våldsproblematik inom skolan, främst mellan eleverna. Situationen har krävt ytterligare resurser och skolan har tillsatt tre heltidsfunktioner som syftar till att stärka de sociala resurserna. Funktionerna arbetar med mentorskap som genomförs i skolan med specifika elever. Varje mentor har ca 60 elever var att vägleda, finnas tillgängliga för samtal och genomföra uppföljande åtgärder. Tidigare föll det sociala ansvaret på lärarna vilket resulterade i lidande undervisning. Det uppges förekomma ett kontinuerligt arbete med medarbetarna på skolan kring värdegrund och arbetsro.

Vi har tagit del av skolans *Plan för det övergripande arbetet mot diskriminering, trakasserier och kränkningar*, vars struktur överensstämmer med den nämndövergripande mallen. I skolans plan framgår vilka kartläggningsmetoder som används. De som tillämpas är enkäter, underlag från kränkingsanmälningar, intervjuer, observationer, "huset"¹, information som inhämtas från elevhälsan och pedagoger. På skolan genomförs sammanställningar av skolenkätorna per årskurs, det finns ingen sammanställning för hela skolan. Trygghetsgruppen diskuterar utfallet av enkätterna vid sina möten och utifrån mötesanteckningar noterar vi att det identifieras otrygga platser på skolan, exempelvis fotbollsplanen, toaletterna och omklädningsrummen.

Statistik visar att det under 2021 inkommit 138 kränkingsanmälningar till Wasaskolan (totalt ca 570 elever).

► **Pershagenskolan**

Vid intervjuer anges att hot och våld inte är vanligt förekommande vid Pershagenskolan. Det har funnits enstaka undantag men inget återkommande problem. Rent våld anges vara ovanligt medan kränkningar är vanligare. Skolan anges arbeta kontinuerligt med att identifiera platser som skapar oro hos eleverna. Om lärare uppmärksammar att eleverna känner sig otrygga vid ett särskilt tillfälle eller plats hanteras det, exempelvis genom att ändra rasttiderna eller säkerställa att det finns rastvakter på samtliga delar av skolgården.

¹ Husmodellen – ett praktiskt verktyg för att upptäcka och förebygga diskriminering och trakasserier i förskolan och skolan, Diskrimineringsombudsmannen

Vi har tagit del av skolans *Plan mot diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling*, vars struktur överensstämmer med den nämndövergripande mallen. I skolans plan framgår vilka kartläggningsmetoder som används, dessa redovisas kortfattat nedan:

- ▶ Sammanställning av kränkning och incidentrapporter görs en gång i veckan av kurator på EHT-möten och en större sammanställning genomförs varje termin. Under höstterminen anmäldes totalt 132 kränkningar, vilket var en ökning jämfört med vårterminen 2021. Majoriteten av kränkningarna har skett på skolgården, i klassrummet och på fotbollsplanen. 96 av kränkningarna var fysiska och 40 verbala. Inom skolan finns totalt ca 500 elever.
 - ▶ En kartläggning av trygga/otrygga områden på skolan görs varje år i september genom DO:s ”husetmodell”. Likabehandlingsgruppen presenterar resultatet på ett av sina möten och detta ligger sedan till grund för de förebyggande åtgärderna. I sammanställningen för höstterminen 2021 framgår bland annat att omklädningsrum samt toaletter upplevs som otrygga områden.
 - ▶ Skolan uppges genomföra en trygghetskartläggning på vårterminen, i februari. Syftet med kartläggningen är att synliggöra om eleverna har någon vuxen de känner sig trygga med och kan vända sig till om det finns behov av en trygg vuxen. Denna kartläggning görs av mentor och sammanställs av kurator. Vi har inte tagit del av den sammanställningen.
 - ▶ Skolan använder även övriga kartläggningar så som hälsosamtal, utvecklingssamtal, betygsstatistik och enkäter. Södertäljeenkäten är obligatorisk att genomföra varje läsår.
- ▶ **Hölöskolan**

Vid intervjuer anges att hot och våld inte är vanligt förekommande vid Hölöskolan. Det har funnits enstaka undantag men inget återkommande problem. Skolan genomför ronder där skolpersonal cirkulerar på platser som eleverna upplever som otrygga. Det förekommer också ett kontinuerligt arbete med medarbetarna på skolan kring värdegrund och arbetsro. Skolan genomför en egen trivselenkät utöver den kommunövergripande elevenkäten för att ytterligare identifiera faktorer som kan bidra till trygghet.

Innan granskningens start uppstod en situation som föranledde ett rektorsbyte samt framtagande av *Handlingsplan mot hot och våld*. Handlingsplanen syftar till att tydliggöra hur Hölöskolan skall agera för att inventera, förebygga och hantera våld eller hotsituationer. I handlingsplanen redovisas bland annat platser som är mer riskfrekventa än andra, exempelvis skolgården, klassrummet och matsalen samt vilka åtgärder som kan vidtas för att minska risken för hot och våld på platserna.

Vi har tagit del av skolans *Plan mot diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling*, vars struktur är i enlighet med den nämndövergripande mallen. I planen finns ingen direkt benämning av hot- och våldsproblematiken. Hölöskolan identifierar riskområden genom att kartlägga nuläget vilket inkluderar genomförandet av elevenkäter, intervjuer med elever och uppföljning av kränkingsrapporter. Statistik visar att det under 2021 inkommit 60 kränkingsanmälningar till Hölöskolan (totalt ca 430 elever). Elevenkäterna sammanställs per årskurs och presenteras för personal, elever och vårdnadshavare. Utifrån kartläggningen

tar arbetslagen fram *Arbetslagens dokument*. I skolans plan tydliggörs inte kartläggningsmetoder på samma sätt som den nämndövergripande mallen gör.

Hölöskolan har även *Riktlinjer för trygg skolmiljö och studiero på Hölöskolan* som syftar till att motverka kränkande behandling. Riktlinjen tydliggör hur medarbetarna på skolan ska hantera incidenter som våld, kränkningar och mobbning.

4.2.1. Södertäljes elevers trygghetsupplevelse skiljer sig inte jämfört med andra liknande kommuner eller rikets genomsnitt

Nedan jämförs kommunens trygghetssituation med liknande kommuner, utifrån kategorisering i Sveriges kommuner och regioners (SKR) databas Kolada. Urval utgörs av kommuner som av Kolada identifierats som liknande Södertälje kommun på ett övergripande plan. Kommunerna har liknande förutsättningar gällande exempelvis storlek på befolkning, strukturkostnad och skattekraft. Av tabellen nedan kan vi se att Södertälje kommun inte särskiljer sig i förhållande till liknande kommuner och genomsnittet i Sverige. Södertälje befinner sig något under liknande kommuner och genomsnittet i samtliga indikatorer.

Statistik hämtad från Kolada		2020
Elever i åk 5: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	Alla kommuner (ovägt medel)	86,2
	Liknande kommuner övergripande ² , Södertälje, 2019	84,9
	Södertälje	83,6
Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	Alla kommuner (ovägt medel)	79,1
	Liknande kommuner övergripande, Södertälje, 2019	76,2
	Södertälje	75,1
Gymnasieelever år 2: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	Alla kommuner (ovägt medel)	87,0
	Liknande kommuner övergripande, Södertälje, 2019	84,0
	Södertälje	80,6

² Borlänge, Botkyrka, Eskilstuna, Haninge, Huddinge, Järfälla och Katrineholm

4.3. Det förekommer kommunövergripande samverkan och förebyggande arbete inom trygghetsfrågorna

Inom Södertälje kommun förekommer ett flertal initiativ för att öka tryggheten för medborgarna. Nedan redovisas ett urval av initiativ med koppling till arbetet mot hot och våld i skolan.

I *Mål och budget 2022–2024* framgår att kommunen arbetar förebyggande mot försök till fusk och bedrägeri inom välfärdssystemet. Initiativet kallas PAX och bedrivs tillsammans med polis och andra myndigheter. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för det myndighetsgemensamma arbetet. Inom PAX har åtta problemområden identifierats som ska hanteras, ett av områdena är tystnadskulturen. Arbetet mot tystnadskulturen sker bland annat inom skolan och har indirekt bäring på arbetet mot hot och våld i skolan.

Södertälje kommun har en grupp fältassistenter (fältare) som arbetar mot ungdomar i åldern 12–18 år. Fältarna är till för att bygga relationer och skapa trygghet för tonåringar i Södertälje. De jobbar förebyggande och uppsökande vilket innebär att de aktivt söker upp ungdomar på skolor, fritidsgårdar och ute på gator.

Södertälje kommun bedriver en samverkan mellan skola, fältare, fritidsgård och polis, kallad SFFP grupper. Dessa grupper finns på ett antal skolor och består av fältassistent, skolkurator, biträdande rektor, representant från fritidsgård, polis samt sjuksköterska. Syftet är att bedriva förebyggande arbete med elever/ungdomar i området, dela information om tecken på risker, normbrytande beteende hos barn och unga, skapa en helhetsbild av olika individers behov och styrkor samt reagera på tidiga signaler. Arbetet sker på individnivå. Vid intervju uppges att grupperna träffas ca en gång i månaden och är främst ett tillfälle för informationsdelning och inte operativ handling. Vissa intervjupersoner önskar att gruppen blir mer operativ och agerar på information som tas upp.

Sedan 2014 har Södertälje kommun, Södertälje lokalpolisområde och Södertörns brandförsvarsförbund en formaliserad samverkan. Syftet med samverkan är att skapa ökad trygghet och minskad brottslighet. Utifrån den övergripande samverkan har olika forum uppstått, bland annat:

- ▶ Måndagsmöten, ett möte för kommunpolis, en representant från Södertörns brandförsvarsförbund och företrädare för kommunens olika verksamheter inom fältassistent, fritidsgårdar, säkerhetsavdelning, utbildning och stödcentrum. Syftet är att få en gemensam lägesbild av vad som händer i Södertälje för att rätt resurser ska användas vid rätt tillfälle.
- ▶ Taktiskt chefsforum, vars syfte är att förbättra och förstärka samverkan, skapa kunskap och intresse om varandras kompetens och arbetsområden för att öka förutsättningarna att agera kollektivt och få bättre resultat. Chefer från utbildningskontoret deltar tillsammans med bland annat polis och representanter från friskolor. Forumet ansvarar för tre aktiviteter: nattvandring, samordning vid särskilda ungdomshögtider och arbete mot tystnadskulturen.

Vid intervjuer anges att samverkan inom kommunen samt gentemot externa parter har förbättrats de senaste åren gällande trygghetsfrågorna. Det finns flera former för samverkan mellan kommunen och polis samt andra aktörer som bidrar till tryggheten i kommunen. Det uppges vara en aktuell fråga.

4.4. Vår bedömning

Det genomförs regelbundna kontroller och undersökningar för att kartlägga förekomsten av våld och hot inom skolan på respektive skola i samband med framtagandet av *Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling*. Bland annat genomförs elevenkäter, sammanställning av kränkingsrapporter och identifiering av otrygga platser på skolan. Utbildningsnämnden fastställer inte hur skolorna ska kartlägga sina verksamheter utan förser skolorna med mallar, material och underlag som skolorna kan tillämpa. Vi noterar att det förekommer ett kartläggningsarbete inom skolorna vi granskat men bedömer att formerna för arbetet kan formaliseras ytterligare.

Verksamhetsutvecklare och verksamhetschef grundskola går igenom samtliga planer, dels för att säkerställa att de finns på plats och att de efterlevs, dels för att ta del av vilka otrygghetsfaktorer som identifierats i skolorna och söka efter övergripande samband och mönster. Vi ser positivt på att det finns samordnande roller på utbildningskontoret som tar del av samtliga planer. Dock finns viss risk med att det inte sammanställs rapporter på aggregerad nivå över utmaningar och risker gällande diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Kunskapen kan bli personbunden och vid eventuell personalomsättning går stor kunskap om ämnet förlorat. Det blir även svårare att över tid följa utvecklingen inom skolan gällande dessa frågor på kommunövergripande nivå.

På nämndnivå redovisas utfallet av elevenkäten samt kränkingsanmälningar. Det ger viss bild av förekomsten av hot och våld i skolan. Vi ser positivt på implementeringen av det nya systemet som möjliggör uppföljning av kränkingsanmälningar på huvudmannanivå.

Nationella studier och undersökningar uppmärksammar att elever upplever att vuxna och lärare i viss utsträckning inte reagerar när barn utsätts för kränkningar. Mot bakgrund av det bedömer vi det värdegrundsarbete som flera av skolorna bedriver med sina anställda som ändamålsenligt. Det är även viktigt att anställda har god kännedom om hur situationer där det förekommer kränkningar ska hanteras. Riktlinjer och rutiner behöver vara väl implementerade inom verksamheten.

En stor del av det förebyggande arbetet sker på skolorna och utgår från kartläggningarna som tas fram. Arbetet utgår från skolans egna förutsättningar vilket är fördelaktigt då det i Friendsrapporten fastställdes att det systematiska trygghetsarbetet måste anpassas till respektive skola utifrån egna kartläggningar. Det förebyggande arbetet stärks även av verksamhetsutvecklaren som stöttar skolorna i sitt trygghetsarbete.

Det förebyggande arbetet omhändertas även på ett kommunövergripande plan genom bland annat olika samverkanskonstellationer. Vi ser positivt på det pågående arbetet inom trygghetsfrågorna och bedömer det vara en aktuell fråga för beslutsfattarna. Majoriteten av samverkan och det förebyggande arbetet syftar till att öka informationsflödet, dock noterar vi att det operativa arbetet inte får lika mycket uppmärksamhet. För att ytterligare stärka det förebyggande arbetet kan kommunen gynnas av att undersöka hur ett mer operativt arbete skulle kunna utformas inom ramen för hot och våld i skolan.

5. Svar på revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om utbildningsnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete mot hot och våld i skolan. Nedan redovisas kortfattade svar på respektive revisionsfråga.

Fråga	Svar
-------	------

<p>Finns ändamålsenliga och uppdaterade riktlinjer för hur hot och våld ska hanteras i skolan (inklusive polisanmälan)? Följs efterlevnaden upp?</p>	<p>Delvis. De riktlinjer och rutiner som finns på nämndövergripande nivå är interna arbetsmaterial som tagits fram av förvaltningen, de är inte antagna av nämnden. Kommunens <i>Verktyslåda</i> där riktlinjer, rutiner och material för hanteringen av bland annat våldsfrågor samlas bedömer vi vara ändamålsenlig och omfattande. Vår enda betänklighet är hur välkänd hemsidan är för kommunens rektorer och kuratorer. Det finns en riktlinje för upprättande av polisanmälan det är dock oklart hur välkänd den är inom verksamheten då den först uppmärksammades i faktakontrollen.</p>
<p>Finns tillräcklig styrning, i form av mål och mått, från nämnden i arbetet mot våld och hot i skolan?</p>	<p>Delvis. Det är en aktuell fråga som nämnden uppvisar intresse för samt uppsikt gentemot. Styrningen utgår främst från lagstiftning och beslut fattade inom utbildningskontoret, verksamhetsutvecklaren säkerställer också viss styrning. Det finns inga fastställda mål eller mått inom arbetet mot hot och våld i skolan, varken på kommunövergripande nivå eller nämndnivå. Det finns dock målområden med indirekt bäring på verksamhetsområdet.</p>
<p>Är det förebyggande arbetet mot hot och våld i skolan tillräckligt?</p>	<p>Ja. En stor del av det förebyggande arbetet sker på skolorna och utgår från kartläggningarna som tas fram. Arbetet utgår från skolans egna förutsättningar vilket är fördelaktigt då det systematiska trygghetsarbetet måste anpassas till respektive skola. Det förebyggande arbetet omhändertas även på ett kommunövergripande plan genom bland annat olika samverkanskonstellationer. Majoriteten av samverkan och det förebyggande arbetet syftar till att öka informationsflödet.</p>
<p>Hanteras hot- och våldsproblematiken i det systematiska arbetsmiljöarbetet?</p>	<p>Ja. Implementeringen av KIA modulen i kommunens verksamhetssystem möjliggör aggregerad uppföljning och överblick av problematiken med hot och våld. I den årliga SMART-utredningen omhändertas även våldsproblematiken inom riskbedömningen. K-samverkans arbete med att hantera och analysera anmälningarna för att identifiera mönster inom arbetsmiljöarbetet bedömer vi vara ändamålsenligt.</p>
<p>Genomförs regelbundna kontroller och undersökningar för att kartlägga förekomsten av våld och hot inom skolan?</p>	<p>Ja. Det genomförs regelbundna kontroller och undersökningar för att kartlägga förekomsten av våld och hot på respektive skola i samband med framtagandet av <i>Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling</i>. Bland annat genomförs elevenkäter, sammanställning av kränkingsrapporter och identifiering av otrygga platser på skolan.</p> <p>Vi ser positivt på att det finns samordnande roller på utbildningskontoret som tar del av samtliga planer. Dock finns viss risk med att det inte sammanställs rapporter på övergripande nivå över utmaningar och risker gällande hot och våld i skolan. Kunskapen kan bli personbunden, det kan även bli svårare att över tid följa utvecklingen på kommunövergripande nivå.</p>

Södertälje kommun 2022-06-02

Sara Jansson
Verksamhetsrevisor, EY

Källförteckning

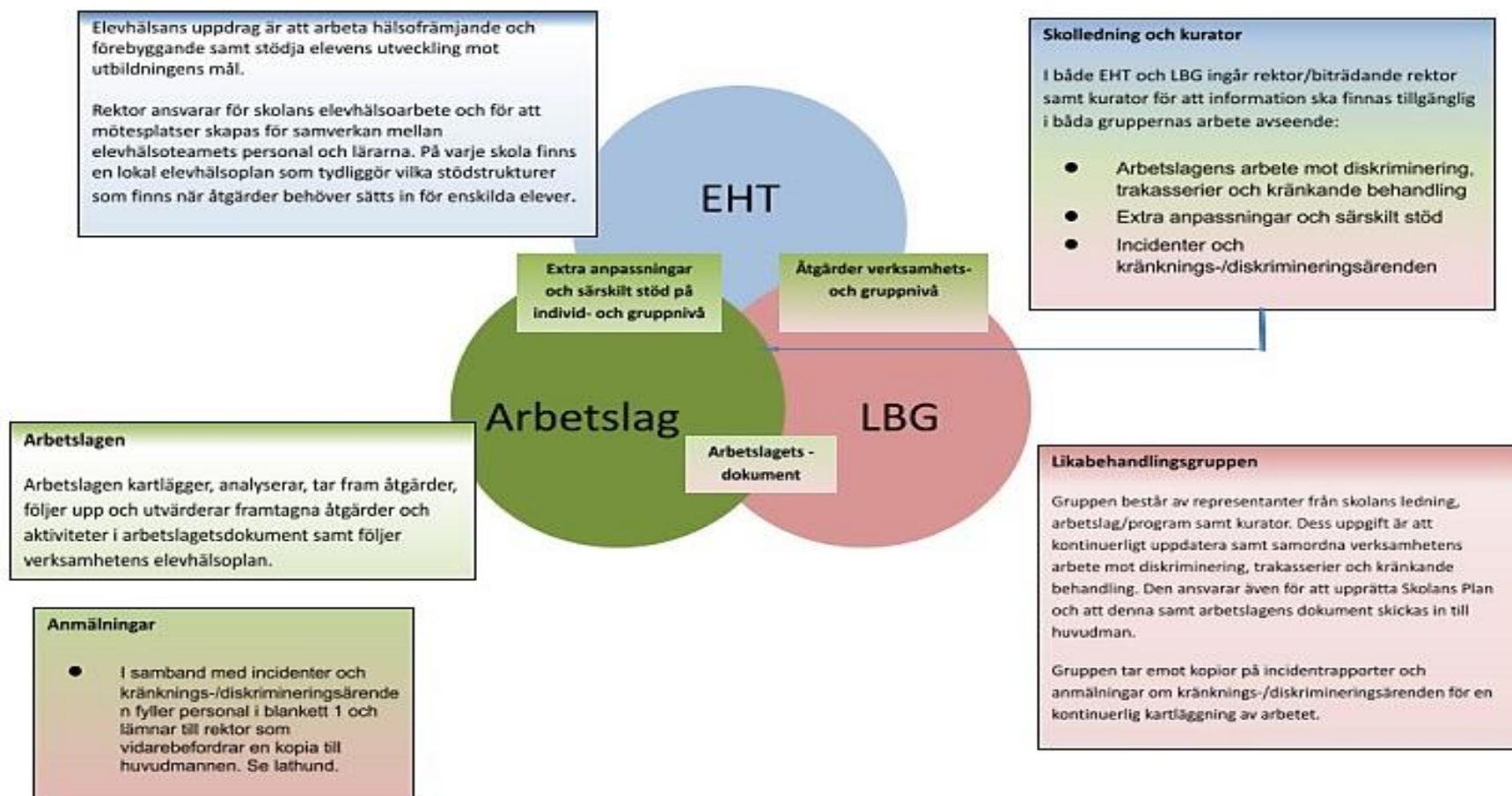
Intervjupersoner:

- ▶ Utbildningsdirektör
- ▶ Säkerhetschef
- ▶ Verksamhetschef – grundskola
- ▶ Verksamhetsutvecklare
- ▶ Wasaskolan – rektor
- ▶ Hölöskolan – rektor och skolkurator
- ▶ Pershagensskola – rektor och kurator

Dokumentation:

- ▶ Mål och budget 2022–2024, 2021-11-29,
- ▶ Kommunstyrelsens verksamhetsplan 2022, 2022-01-17
- ▶ Utbildningsnämndens verksamhetsplan 2022, 2021-12-01
- ▶ Utbildningsnämndens internkontrollplan och riskbedömningen av internkontrollplanen, 2021-12-09
- ▶ "Håll käften kärring"
- ▶ När tryggheten brister
- ▶ Tio år av elevers röster
- ▶ BRÅ:s skolundersökning om brott 2019
- ▶ Friendsrapporten 2021
- ▶ Arbetsmiljöpolicy, 2016-09-02
- ▶ Material från Verktygsådan
- ▶ Elevenkät 2020 för grundskolan och grundsärskolan, 2021-02-17
- ▶ Interna arbetsmaterial från:
 - Wasaskolan
 - Pershagensskolan
 - Hölöskolan

Bilaga 1. Informationsflöde och roller i Elevhälso- och likabehandlingsarbete

Bilaga 2. Akuta åtgärder – processkarta

